

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

PL. ÚS 32/07-32

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 13. februára 2008 v pléne zloženom z predsedu Milana Ľalíka a zo sudcov Jána Auxta, Petra Brňáka, Ľubomíra Dobríka, Ľudmily Gajdošíkovej, Juraja Horvátha, Jána Lubyho, Lajosa Mészárosa, Marianny Mochnáčovej, Ladislava Orosza a Rudolfa Tkáčika o sťažnosti J. Š., Z., zastúpeného advokátom JUDr. J. B., Z., za účasti M. P., Z., pre nezákonnosť volieb starostu obce Z. konaných 2. decembra 2006 takto

r o z h o d o l :

Voľby starostu obce Z. konané 2. decembra 2006 vyhlasuje za n e p l a t n é .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 15. decembra 2006 doručená sťažnosť J. Š. (ďalej len „sťažovateľ“) podľa § 59 a nasl. zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej

len „zákon o ústavnom súde“) pre nezákonnosť volieb starostu obce Z. konaných 2. decembra 2006. Sťažnosť bola doplnená na základe výzvy ústavného súdu podaním sťažovateľa doručeným 22. januára 2007.

Zo sťažnosti okrem iného vyplýva, že: „Dňa 2. 12. 2006 sa v obci Z. konali voľby do miestnej samosprávy, boli volení poslanci obecného zastupiteľstva a starosta obce.“

Porušenie zákonnosti volieb sťažovateľ namieta z týchto dôvodov:

„1) p. K. ako nominovaná členka voleb. komisie nebola vyzvaná na školenie členov volebných komisií,

2) v ráno v deň volieb bola p. K. spochybňovaná ako členka volebnej komisie,

3) v priebehu volieb p. K. viackrát upozorňovala na porušovanie volebného zákona,

4) predsedkyňa volebnej komisie p. A. S. odvolila namiesto svojho neprítomného syna p. P. S.

5) najmenej ďalších 5 neprítomných a odvolených voličov, za ktorých odvolili ich rodinní príslušníci, išlo o týchto občanov: A. C., K. P. ml., J. R., P. M., J. M. ml., po upozornení na porušovanie zákona zo strany p. K. jej členovia komisie odpovedali, že u nás v obci sa to stále tak robilo,

6) predsedníčka volebnej komisie p. A. S. nedôvodne počas dňa konania volieb navštevovala známych v obci,

7) člen komisie p. P. V. po návrate s volebnou urnou p. K. slovné napadol, že je špicel a prikázal jej opustiť volebnú miestnosť,

8) p. P. V. sa počas volieb povýšenecky a neúctivo správal nielen voči p. K., ale aj voči voličom, konkrétne p. P. S. fyzicky napadol, niektorých voličov nedôstojným slovným atakom posielal von z volebnej miestnosti už pri ich vstupe,

9) voličov uvádzal do omylu tým, že údajne nemusia dávať hlasovacie lístky do určených obálok, a preto im p. K. musela obálky podávať,

10) zápisnicu o voľbách členovia komisie okrem p. K. podpísali už od 19.00 hod., ona odmietla,

11) p. K. ako členka komisie po sčítaní hlasov odmietala podpísať zápisnicu a chcela uviesť dôvody nesúhlasu s priebehom volieb, načo sa jej ďalší člen p. V. slovné vyhrážal,

zahnal sa na ňu rukou a vytrhol jej zápisnicu z rúk ešte predtým, ako mohla dopísať svoje výhrady k nej. Všetci ostatní členovia vyvíjali na ňu psychický tlak,

12) ďalej došlo k porušeniu voleb. zákona zo strany starostu tým, že oznámenia o mieste a čase konania volieb neboli voličom dodané v lehote určenej zákonom (niektoré sa doručovali až dňa 1. 12. 2006).“

Podľa sťažovateľa došlo konkrétne k porušeniu ustanovení § 31 ods. 1, 2, 4 a 5 zákona Slovenskej národnej rady č. 346/1990 Zb. o voľbách do orgánov samosprávy obcí v znení neskorších predpisov (ďalej len „volený zákon“) „o osobnom hlasovaní, o nemožnosti upravovať hlasovacie lístky inou osobou ako voličom [podľa bodu 4), 5)], ďalej ust. § 33 cit. zák. o dôstojnom priebehu volieb, bod 11) o odmietnutí členke komisie napísať dôvody nesúhlasu so zápisnicami“.

V súvislosti s označením dôkazov na podporu svojich tvrdení sťažovateľ uvádza, že „p. K. ako členka voleb. komisie chcela svoj zrejmy nesúhlas s priebehom volieb, s porušovaním volebného zákona vyjadriť už v zápisnici, čo jej bolo zo strany ostatných členov voleb. komisie zmarené“, následne v súvislosti s nezákonným priebehom volieb podala trestné oznámenie Okresnej prokuratúre Z.

V doplnení sťažnosti zo 17. januára 2007 sťažovateľ tiež uviedol, že členovia komisie porušili aj ustanovenie § 31 ods. 6 volebného zákona, a to „navštevovaním obyvateľov s volebnou urnou bez požiadania zo strany voliča a bez toho, aby tam boli dané podmienky (nebola bezvládnosť, resp. zlý zdravotný stav voliča)“.

Sťažovateľ na základe uvedeného žiadal, aby ústavný súd vyhlásil voľby za neplatné a zrušil napadnutý výsledok volieb.

Ústavný súd prijal predmetnú sťažnosť na ďalšie konanie uznesením č. k. PL. ÚS 32/07-15 z 11. apríla 2007. Následne požiadal o vyjadrenie k sťažnosti zvolenú protikandidátku (M. P.), ktorá v podaní doručenom ústavnému súdu 10. júla 2007 uviedla:

„Dňa 2. júla 2007 mi bola doručená výzva vo veci PL. ÚS 32/07-20 spolu

s Uznesením ÚS SR PL. ÚS 32/07-15, ktorým bola prijatá sťažnosť pána J. Š., ktorý bol vo voľbách na starostu obce v obci Z. konaných dňa 2. decembra 2006 jedným z troch kandidátov na starostu obce. Výsledky volieb mi ako kandidátke na starostku obce boli oznámené dňa 2. decembra 2006 vo večerných hodinách predsedníčkou komisie, že som dosiahla najviac hlasov v počte 42 a že som bola voličmi zvolená za starostku obce Z.

K iným okolnostiam a priebehu konania volieb sa nevyjadrujem, ani k jednotlivým členom a predsedníčke volebnej komisie, nakoľko som v deň volieb dňa 2. decembra 2006 odvolila vo volebnej miestnosti ako každý iný občan, s členmi volebnej komisie a jej predsedníčkou som nehovorila a ani som nezistila počas mojej prítomnosti vo volebnej miestnosti žiadne porušenie a narušenie volieb. Po odvolení a odovzdaní hlasovacieho lístka som volebnú miestnosť opustila.

Viac k uvedenej veci nemám čo udať a nie sú mi známe ani iné okolnosti, ktoré sťažovateľ udáva vo svojej sťažnosti na Ústavný súd.“

II.

Ústavný súd vykonal vo veci dokazovanie oboznámením sa s obsahom listín tvoriacich prílohy sťažnosti, obsahom zápisnice miestnej volebnej komisie o výsledku volieb z 2. decembra 2006, obsahom vyšetrovacieho spisu Úradu justičnej a kriminálnej polície, Okresného riaditeľstva Policajného zboru Z. sp. zn. ČVS: ORP-56/3-OSV-ZV-2007 týkajúceho sa trestného stíhania proti A. S., Z. (predsedníčke volebnej komisie), J. A., Z. (podpredsedníčke volebnej komisie), P. V., Z. (členovi volebnej komisie), a M. S., Z. (členovi volebnej komisie), pre prečin marenia prípravy a priebehu volieb a referenda podľa § 351 ods. 1 a 2 písm. b) Trestného zákona v súvislosti s priebehom volieb do orgánov územnej samosprávy v obci Z. konaných 2. decembra 2006 (ďalej len „vyšetrovací spis“).

Keďže ústavný súd mal na základe súčinnosti poskytnutej orgánmi verejnej moci v zmysle § 31 ods. 2 zákona o ústavnom súde z vyšetrovacieho spisu k dispozícii výpovede všetkých členov volebnej komisie a zapisovateľky volebnej komisie k predmetu sťažnosti, ako aj výpovede viacerých voličov, za ktorých hlasovali vo volebnej miestnosti iné osoby,

nepovažoval za potrebné opätovne týchto svedkov vo veci vypočúť. Obdobne si ku kontrole nepotreboval vyžiadať volebnú dokumentáciu, ktorá bola tiež predmetom preverovania zo strany orgánov činných v trestnom konaní.

A. K., členka volebnej komisie, 21. januára 2007 pred orgánmi činnými v trestnom konaní okrem iného uviedla:

«Bola som nominovaná za stranu SMER za členku volebnej komisie v obci Z. Priebeh volieb v tejto obci bol riadený členmi komisie tendenčne s vopred určeným výsledkom.

Pred uskutočnením volieb som nebola vyzvaná ku školeniu členov volebných komisií. Napriek tomu mám za to, že bol porušovaný volebný zákon ostatnými členmi komisie. Hneď od rána dňa 02. 12. 2006 som bola spochybňovaná ako členka komisie P. V. a M. S., ktorí ma priebežne napádali, keď som sa snažila dodržiavať volebný zákon. V priebehu volieb som viackrát upozorňovala členov komisie aj predsedkyňu osobne, na porušovanie zákona. Konkrétne predsedkyňu volebnej komisie A. S., ktorá odvolila namiesto svojho neprítomného syna P. S. Môžem menovať ďalších piatich neprítomných a odvolených voličov, za ktorých volili ich rodinní príslušníci. Jedná sa o tieto osoby: A. C., K. P. ml., J. R., E. M. - odvolený mamou a M. ml., za ktorého volil jeden z rodičov. Chcem uviesť ešte J. Š., ktorý je slepý a za tohto volila jeho manželka, pričom on pri nej vôbec nebol. Po mojom upozornení na porušenie zákona mi členovia komisie povedali, že u nás v obci sa to tak robilo stále.

Predsedníčka volebnej komisie A. S. neodôvodnene počas volieb navštevovala svojich známych, ďalší dvaja členovia boli pre stravu, preto v čase volieb v určitý čas boli v miestnosti len traja členovia. V tom čase keď sme boli len traja členovia komisie došlo aj k i incidentu, ktorý vyvolal pán V. Pán V. sa neúctivo a povýšenecky správal počas volieb nielen voči mne, ale aj voči voličom, slovne ich napádal, ako príklad môžem uviesť P. S., ktorého fyzicky napadal po tom ako odvolil v miestnosti starostu, ktorá je vedľa volebnej miestnosti. Voličov uvádzal do omylu, že hlasovacie lístky nemusia dávať do určených obálok. Keď som ich na to upozornila a obálku som podala voličovi, povedal mi, aby som sa do toho nestarala. Povedal mi, že marím priebeh volieb. Ďalších voličov nedôstojným slovným atakom (pri vstupe do volebnej miestnosti) posielal vonku. Člen komisie P. V. ma

po návrate s volebnou urnou slovné napadol, že som „špicel“, že som bola dosadená a prikázal mi opustiť volebnú miestnosť, že túto idú zamknúť. Toto sa stalo v čase okolo obeda. Zápisnicu o voľbách členovia komisie okrem mňa podpísali už o 19.00 h. Člen komisie P. V. po sčítaní hlasov, keď som odmietla podpísať zápisnicu a chcela som uviesť dôvody nepodpísania zápisnice ma slovné napadol, vyhrážal sa mi, že ma dobije, zahnal sa na mňa rukou, vytrhal mi zápisnice z rúk, preto som nemohla napísať na všetky zápisnice svoje námietky k priebehu volieb. Všetci členovia komisie, okrem pani H., na mňa vyvíjali slovný nátlak, preto som bola pod veľkým psychickým tlakom. Jedine pani H. uviedla, že mám právo napísať svoje námietky na uvedené zápisnice. Mám za to, že mi neboli umožnené ústavné práva slobodne sa vyjadriť k priebehu volieb ako členky komisie.

Následne jeden z ďalších problémov bol ten, že niektorým voličom neboli vydané s tlačivom volených osôb obálky, do ktorých mali tlačivo so zvolenou osobou vložiť a obálku následne vhodiť do volebnej urny. Toto sa stalo dvom osobám.

Taktiež po voľbách som sa dozvedela od bývalého starostu J. S., že pred ním sa členovia volebnej komisie počas mojej neprítomnosti vyjadrili, že aj tak niektorí voliči budú voliť viac krát aj za svojich príbuzných, lebo ja ich nepoznám. Mám síce trvalé bydlisko v Z., ale len asi posledné dva roky. Pred tým som dlhodobo bývala v P. a aj z tohto dôvodu nepoznám všetkých občanov obce Z. Preto by bolo jednoduché ma oklamať prítomnosťou osoby, ktorá by sa preukázala dokladom ďalšej osoby.

V doobedňajších hodinách boli dva členovia volebnej komisie s prepravnou urnou u nevládných občanov, neskôr som sa ale dozvedela, že boli u občanov, ktorí by boli na základe svojich fyzických možností schopní vykonať volebný akt aj sami, dokonca boli len za občanmi, ktorí podporili súčasťnú starostku, teda osobu, ktorá bola zvolená. Pri odchode týchto dvoch členov volebnej komisie som nebola ja a pokiaľ viem ani ostatní členovia volebnej komisie oboznámení, koľko volebných lístkov si berú so sebou. Členovia komisie postupovali v rozpore so zákonom viacerými úkonmi, napríklad navštevovaním obyvateľov s volebnou urnou bez požiadania zo strany voliča a bez toho, aby tam boli dané podmienky, čím porušili ustanovenie § 31 ods. 6 zák. č. 346/1990 Zb. o voľbách do orgánov obcí.

Z uvedeného vyplýva, že konaním niektorých členov volebnej komisie, ako aj predsedkyňou volebnej komisie bol porušený spomenutý zákon aj keď zo zápisnice o voľbách je zrejmé, že hlasy boli spočítané tak, aby nevzniklo podozrenie z manipulácie.

Všetky čísla, ktoré sú uvedené na 5 stranách spomenutej zápisnice síce sedia, teda sú v poriadku, ale domnievam sa, že boli zmanipulované. Je ale pravda, že som bola prítomná pri sčítavaní hlasov, ale nemala som možnosť kontroly ďalších osôb. Dokonca keď som z tohto dôvodu odmietla podpísať zápisnicu, tak mi nebolo umožnené p. V. napísať do zápisnice môj protest a všetky pripomienky. Boli vyhotovené štyri zápisnice, pričom ja som svojim podpisom podpísala všetky štyri v časti na poslednej strane „Zápisnicu odmietol podpísať“, ale len na dve mi bolo umožnené napísať dôvod prečo som nesúhlasila s výsledkami volieb. Dokonca ale pri zápise mojou rukou na druhú zápisnicu tam mi bola zápisnica vytrhnutá z pod ruky a teda som neuviedla všetko čo som chcela do záznamu uviesť. Ďalšie dve zápisnice mi už po mojom podpise neboli predložené k vyjadreniu.»

A. S., predsedníčka volebnej komisie, pri výsluchu 13. augusta 2007 uviedla, že priebeh volieb bol bez problémov. Po súhlase všetkých členov komisie umožnili v priebehu volieb voliť voličom aj za ich rodinných príslušníkov a „*Občanovi, ktorý chcel odvoliť za príbuzného sa dala obálka hlasovacie lístky i za jeho príbuzného a po odškrtnutí účasti na voľbách občan išiel za plentu a následne obálky vhodil do volebnej urny. Stalo sa takto u rodiny P., Š., R., M., M., C. I ja osobne som volila za môjho syna P. S. Ako som volila z pochopiteľných dôvodov uvádzať nebudem. Nikto z členovej volebnej komisie nikoho nijako nenútil ktorého kandidáta na post starostu prípadne poslanca má voliť. I keď takýto postup bol v rozpore so zákonom, že každý by mal voliť len sám za seba, keď celá komisia nemala k tomu výhrady a mali sme za to, že aj ten rodiny príslušník by odvolil toho kandidáta o ktorého požiadal svojho rodinného príslušníka, celá komisia sme súhlasili s takýmto postupom“.*

J. A., podpredsedníčka volebnej komisie, vo svojej výpovedi z 10. augusta 2007 okrem iného uviedla:

„Ja osobne som sa zúčastnila školenia na Obecnom úrade, ktoré viedla predsedkyňa volebnej komisie A. S. a tiež som sa zúčastnila školenia v Z. na Obvodnej volebnej komisii. Tu bol s nami preškolený volebný zákon a podľa tohto sme aj pri voľbách postupovali. Počas volieb som sa z volebnej miestnosti dvakrát vzdialila a to so zapisovateľkou E. H., kedy sme jedenkrát boli pre obed a druhýkrát pre večeru pre členov volebnej komisie. Je

pravdou, že počas volebného dňa niektorí rodinní príslušníci bez prítomnosti ďalších rodinných príslušníkov za týchto odvolili. Stalo sa tak potom čo sme sa na tom dohodli všetci členovia vrátane predsedkyne volebnej komisie, okrem členky komisie A. K., ktorá s takýmto postupom nesúhlasila. Takto sa stalo, že Š. C. odvolil za jeho manželku A. C., K. P. odvolila za svoju dcéru K. P. mladšiu, Z. R. odvolila za manžela J. R., A. M. za syna E. M. a za J. M. odvolil jeden z rodičov už si nespomínam ktorý. Tiež je pravdou, že za J. Š. staršieho, ktorý je nevidiaci odvolila jeho manželka.

Keď sme otvorili volebnú urnu všetky hlasovacie lístky boli v obálke zalepené tak, ako to ukladal zákon. Taktiež volebné lístky na poslancov obecného zastupiteľstva boli v súlade so zákonom. Spomínam si, že zápisnicu miestnej volebnej komisie odmietla podpísať členka volebnej komisie A. K., ktorá mala výhrady voči bývalému starostovi J. S., ktorý mal podľa nej oneskorene rozposlať občanom oznámenia o konaní volieb. Pokiaľ viem spôsob volieb akým voľby boli vykonané nenamietala.

A. K. dodatočne priebeh volieb namieta zrejme z toho dôvodu, že jej brat J. Š. kandidoval na funkciu starostu obce, na ktorú funkciu nebol zvolený.

Nie je pravdou, že by došlo k zmareniu volieb tým, že by bola odpečatená volebná urna a vymenené v nej obálky s hlasovacími lístkami. Po skončení volieb bola urna odpečatená a otvorená za prítomnosti všetkých členov miestnej volebnej komisie a jednotlivé hlasy po vzájomnej kontrole, aby nedošlo ku manipulácii s hlasmi sčítané.“

P. V., člen volebnej komisie, vo svojej výpovedi z 10. augusta 2007 okrem iného uviedol:

„Je pravdou, že z rána po započatí volieb sa stalo, že občan Š. C. odvolil za jeho ležiacu manželku A. C. Umožnili sme mu to všetci členovia volebnej komisie, nakoľko jeho manželka je chorá, pripútaná na lôžko. A. K. mala k takémuto postupu výhrady, vytýkala nám, že je to v rozpore s volebným zákonom. Ja som jej povedal, aby sa do toho nestarala, že C. by aj tak volila na starostu a poslancov osoby, ktoré kázala zvoliť jej manželovi. Nie je pravdou, že by som sa voči K. neslušne správal a nebodaj, že by som sa jej aj vyhrážal. Ja som spolu s M. S. potom odišiel s prenosnou volebnou urnou na okolité lazy, kde takto volili prestárli, ťažšie chodiaci občania. Do volebnej miestnosti sme sa potom vrátili v popoludňajších hodinách, keď už bolo prakticky odvolené. Z toho dôvodu neviem povedať,

či členovia komisie umožnili voliť za rodinných príslušníkov ďalším občanom. Je pravdou, že A. K. odmietla podpísať zápisnicu miestnej volebnej komisie o výsledku volieb, vtedy to však zdôvodnila tým, že oznámenia o voľbách neboli včas doručené obyvateľom.

Ešte raz zdôrazňujem, že ja som sa A. K. v žiadnom prípade nevyhrážal bitkou, neponižoval som voličov našej obce, ktorí chodili voliť, nakoľko ja som ani dlhší čas vo volebnej miestnosti, keďže som bol na lazoch s prenosnou urnou nebol prítomný.

S prenosnou volebnou urnou na lazoch sme navštívili tých občanov, ktorých nám uviedol bývalý starosta S., teda občanov ktorí cestou neho požiadali, že chcú voliť takýmto spôsobom. “

M. S., člen volebnej komisie, vo svojej výpovedi z 13. augusta 2007 okrem iného uviedol:

„Je pravdou, že v priebehu volebného dňa sme po vzájomnej dohode ako komisia umožnili odvoliť za rodinných príslušníkov občanom, ktorí sa zúčastnili priamo na voľbách. Jednalo sa o rodinu P., Š., R., M., M., C. a S. Títo ich rodinní príbuzní nemohli prísť voliť z určitých rodinných dôvodov, buď boli v zamestnaní, alebo to bolo zo zdravotných dôvodov. V priebehu dňa som nezaznamenal vo volebnej miestnosti nejaký nepokoj, hádky, prípadne nátlaky, kto koho má voliť až na drobné nedorozumenia, ktoré mal P. V. s A. K., ktorá sa správala veľmi povýšenecky a rozkazovačne. Išlo však o bežné názorové otázky. Ona teraz vytýka, že voľby boli neregulérne z toho dôvodu, že sa umožnilo voliť niektorým členom rodiny za ich príbuzných. V čase takéhoto aktu to ani nenamietala, takto sa začala správať až potom, keď pri sčítaní hlasov zistila, že jej brat nezvíťazil vo voľbách na starostu obce. Podľa zákona však ani ona nemala byť členkou volebnej komisie, keď jej brat J. Š. kandidoval na starostu obce. Iné pochybenia na voľbách si myslím neboli. “

E. H., zapisovateľka volebnej komisie, vo svojej výpovedi z 13. augusta 2007 okrem iného uviedla:

„Z mojej funkcie vyplývalo po skončení volebného dňa, teda po skončení volieb zapísať výsledky volieb do zápisnice o výsledku volieb. V priebehu dňa som spolu s ďalšími členmi volebnej komisie zapisovala aj účasť jednotlivých voličov. Za priebeh volieb bola zodpovedná predsedkyňa volebnej komisie.

Mám vedomosť o tom, že niektorí voliči odvolili za svojich rodinných príslušníkov na ich požiadanie. Volebná komisia po vzájomnej dohode s takýmto postupom súhlasila, nakoľko ide o malú obec, kde sa občania navzájom poznajú, vedia o svojich problémoch a vedeli aj to, že z akých dôvodov sa títo rodinní príslušníci nemohli na voľbách zúčastniť. Počas volieb p. K. takýto spôsob volieb nenamietala, iba keď bol známy výsledok volieb a jej brat J. Š., ktorý sa uchádzal o post starostu obce vo voľbách neuspel, začala namietat priebeh volieb, vyjadrila sa nejako tak, že sa jej to nepáčilo a odmietla podpísať zápisnicu. Ona sama vlastnoručne napísala dôvody odmietnutia podpisu na zápisnici o výsledku volieb. V tom čase nenamietala ani pri tomto zápise skutočnosť, že za niektorých voličov odvolili ich rodinní príslušníci. Myslím si, že priebeh volieb bol v určitom napätí, že ktorý kandidát zvíťazí, ale nebola som svedkom nejakých hádok, prípadne fyzického násillia. Nikto nikoho nijako nenútil koho má voliť, voliči nijako neboli ovplyvňovaní. Bolo to na každom voličovi ktorého kandidáta na post starostu a poslanca volil. Pokiaľ si spomínam na post starostu s výraznou prevahou voľby vyhrala M. P.“

Ako ďalšia svedkyňa bola orgánmi činnými v trestnom konaní 13. augusta 2007 vypočutá Z. Š., ktorá potvrdila, že po súhlase členov volebnej komisie a vydaní obálok s hlasovacími lístkami vykonala volebný akt aj za svojho manžela, ktorý je nevidiacim, pretože ju o to požiadal. Svedkovia J. M., J. Š., J. R. a P. S. vo svojich výpovediach uviedli, že o mieste a čase hlasovania boli obcou riadne a včas informovaní, volieb sa osobne nezúčastnili, pričom za nich hlasovali ich rodinní príslušníci. Svedok P. S. vo svojej výpovedi z 10. augusta 2007 nepotvrdil výpoveď A. K. z 21. januára 2007 pred orgánmi činnými v trestnom konaní ohľadne tvrdenia, že po vykonaní hlasovania mal byť fyzicky, prípadne verbálne napadnutý členom volebnej komisie P. V. Svedok uviedol, že v čase jeho prítomnosti v súvislosti s hlasovaním sa P. V. vo volebnej miestnosti vôbec nenachádzal.

Súčasťou vyšetrovacieho spisu, s ktorým sa ústavný súd oboznámil, je aj „zápisnica o otvorení volebnej urny (archívnej krabice)“, z ktorej vyplýva, že po preskúmaní obsahu volebnej dokumentácie nebol zistený žiadny rozdiel medzi výsledkami volieb zaznamenanými v zápisnici miestnej volebnej komisie z 2. decembra 2006 a medzi obsahom volebnej dokumentácie. Súčasťou dokumentácie boli aj zoznamy voličov.

III.

Východiská na rozhodnutie ústavného súdu

A. Skutkové zistenia

Na základe vykonaného dokazovania ústavný súd zistil nasledovné skutočnosti:

1. Za starostku obce Z. bola vo voľbách konaných 2. decembra 2006 zvolená s počtom platných hlasov 42 M. P., kandidujúca za KSS. Na druhom mieste sa umiestnil sťažovateľ (kandidoval za stranu SMER-SD), ktorý získal vo voľbách na funkciu starostu obce 25 platných hlasov, teda o 17 hlasov menej ako zvolená protikandidátka.

2. V obci Z. sa podľa § 15 ods. 5 volebného zákona nevytvorili okrskové volebné komisie a ich úlohy plnila miestna volebná komisia, pretože bol vytvorený len jeden volebný okrskok.

3. Zápisnicu volebnej komisie podpísali štyria členovia komisie a zapisovateľka 2. decembra 2006 o 21. 00 h. Členka volebnej komisie, A. K., odmietla zápisnicu podpísať z dôvodu, že: *„Hlasovacie lístky neboli včas rozdane obyvateľom, oznámenky o voľbách. Rodinní príslušníci hlasovali za členov rodiny.“*

4. Zo zápisnice vyplýva, že počet osôb zapísaných v zoznamoch voličov bol 94, počet voličov, ktorým boli vydané obálky, bol 78, počet všetkých platných hlasov odovzdaných pre jednotlivých kandidátov na starostu obce bol 78.

5. Volebná komisia umožnila vykonávať hlasovanie tak, že rodinní príslušníci, ktorí o to požiadali, mohli voliť aj za svojich príbuzných (oprávnených voličov), ktorí sa hlasovania fyzicky nezúčastnili. Stalo sa tak minimálne v siedmich prípadoch.

Išlo o týchto voličov :

P. S., nar. ..., Z., v zozname voličov uvedený pod por. č. ..., za ktorého odvolila jeho matka, A. S. (predsedníčka volebnej komisie),

A. C., nar. ..., Z., v zozname voličov uvedená pod por. č. ..., za ktorú volil jej manžel Š. C. (v zozname uvedený pod por. č. ...),

K. P. ml., nar. ..., Z., v zozname voličov uvedená pod por. č. ..., za ktorú volil jeden z rodinných príslušníkov,

J. R., nar. ..., Z., v zozname voličov uvedený pod por. č. ..., za ktorého volila jeho matka Z. R. (v zozname uvedená pod por. č. ...),

E.M., nar. ..., Z., v zozname voličov uvedený pod por. č. ..., odvolila za neho matka A. M. (v zozname uvedená pod por. č. ...).

J. M. ml., nar. ..., Z., v zozname voličov uvedený pod por. č. ..., za ktorého volila matka A. M. (v zozname uvedená pod por. č. ...),

J. Š., nar. ..., Z., v zozname voličov uvedený pod por. č. ..., nevidiaci, za ktorého volila jeho manželka Z. Š. (v zozname uvedená pod por. č. ...).

Volebná komisia umožnila tento postup s vedomím, že je v rozpore s volebným zákonom, o čom svedčia výpovede viacerých svedkov: *„Pred uskutočnením volieb som nebola vyzvaná ku školeniu členov volebných komisií. Napriek tomu mám za to, že bol porušovaný volebný zákon ostatnými členmi komisie. V priebehu volieb som viackrát upozorňovala členov komisie aj predsedkyňu osobne, na porušovanie zákona. Konkrétne predsedkyňu volebnej komisie A. S., ktorá odvolila namiesto svojho neprítomného syna P. S. Môžem menovať ďalších piatich neprítomných a odvolených voličov, za ktorých volili ich rodinní príslušníci ... (výpoveď A. K., členky volebnej komisie, z 21. januára 2007) ... Občanovi, ktorý chcel odvoliť za príbuzného sa dala obálka hlasovacie listky i za jeho príbuzného a po odškrtnutí účasti na voľbách občan išiel za plentu a následne obálky vhodil do volebnej urny. Stalo sa takto u rodiny P., Š., R., M., M., C. I ja osobne som volila za môjho syna P. S. I keď takýto postup bol v rozpore so zákonom, že každý by mal voliť len sám za seba, keď celá komisia nemala k tomu výhrady a mali sme za to, že aj ten rodiny príslušník by odvolil toho kandidáta o ktorého požiadal svojho rodinného príslušníka, celá*

komisia sme súhlasili s takýmto postupom ... (výpoveď A. S., predsedníčky volebnej komisie, pri výsluchu z 13. augusta 2007) ... Ja osobne som sa zúčastnila školenia na Obecnom úrade, ktoré viedla predsedkyňa volebnej komisie A. S. a tiež som sa zúčastnila školenia v Z. na Obvodnej volebnej komisii. Tu bol s nami preškolený volebný zákon a podľa tohto sme aj pri voľbách postupovali. Je pravdou, že počas volebného dňa niektorí rodinní príslušníci bez prítomnosti ďalších rodinných príslušníkov za týchto odvolili. Stalo sa tak potom čo sme sa na tom dohodli všetci členovia vrátane predsedkyne volebnej komisie, okrem členky komisie A. K., ktorá s takýmto postupom nesúhlasila ... (výpoveď J. A., podpredsedníčky volebnej komisie, z 10. augusta 2007) ... Je pravdou, že z rána po započatí volieb sa stalo, že občan Š. C. odvolil za jeho ležiacu manželku A. C. Umožnili sme mu to všetci členovia volebnej komisie, nakoľko jeho manželka je chorá, pripútaná na lôžko. A. K. mala k takémuto postupu výhrady, vytykala nám, že je to v rozpore s volebným zákonom. Ja som jej povedal, aby sa do toho nestarala ... (výpoveď P. V., člena volebnej komisie, z 10. augusta 2007).“

6. S prenosnou urnou navštívili členovia volebnej komisie P. V. a M. S. voličov, ktorí požiadali bývalého starostu obce o možnosť hlasovať mimo volebnej miestnosti do prenosnej volebnej schránky.

7. Žiadna forma nátlaku zo strany členov volebnej komisie voči voličom nebola preukázaná.

B. Právne posúdenie

Podľa čl. 129 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) ústavný súd rozhoduje o ústavnosti a zákonnosti volieb prezidenta Slovenskej republiky, volieb do Národnej rady Slovenskej republiky, volieb do orgánov územnej samosprávy a volieb do Európskeho parlamentu.

Podľa čl. 30 ods. 1 prvej vety ústavy občania majú právo zúčastňovať sa na správe verejných vecí priamo alebo slobodnou voľbou svojich zástupcov.

Podľa čl. 30 ods. 3 ústavy volebné právo je všeobecné, rovné a priame a vykonáva sa tajným hlasovaním. Podmienky výkonu volebného práva ustanoví zákon.

Podľa čl. 31 ústavy zákonná úprava všetkých politických práv a slobôd a jej výklad a používanie musia umožňovať a ochraňovať slobodnú súťaž politických síl v demokratickej spoločnosti.

Podľa § 31 ods. 1 volebného zákona volič hlasuje osobne. Zastúpenie nie je prípustné. Členovia okrskovej volebnej komisie nesmú voličom upravovať hlasovacie lístky. Voliči predstupujú pred okrskovú volebnú komisiu a hlasujú v poradí, v akom sa dostavili do volebnej miestnosti.

Podľa § 31 ods. 2 volebného zákona volič po príchode do volebnej miestnosti preukáže svoju totožnosť a po zázname v zozname voličov dostane od komisie obálku a hlasovacie lístky. Ak volič nemá preukaz totožnosti a žiadny z členov okrskovej volebnej komisie ho nepozná, komisia požiada, aby volič preukázal svoju totožnosť svedectvom dvoch osôb známych komisii. Ak tak neurobí ani do ukončenia hlasovania, hlasovanie sa mu neumožní.

Podľa § 31 ods. 4 volebného zákona po prevzatí obálky a hlasovacích lístkov volič vstúpi do priestoru určeného na úpravu hlasovacích lístkov. V tomto priestore volič vloží do obálky jeden hlasovací lístok pre voľby do obecného (mestského) zastupiteľstva a jeden hlasovací lístok pre voľby starostu obce (primátora). Na hlasovacom lístku pre voľby do obecného (mestského) zastupiteľstva zakrúžkovaním poradových čísel označí kandidátov, pre ktorých hlasuje. Volič môže zakrúžkovať najviac taký počet kandidátov, aký má byť v príslušnom volebnom obvode zvolený. Na hlasovacom lístku pre voľby starostu obce (primátora) zakrúžkovaním poradového čísla označí kandidáta, pre ktorého hlasuje.

Podľa § 31 ods. 5 volebného zákona volič hlasuje tak, že po opustení priestoru určeného na úpravu hlasovacích lístkov vloží obálku do volebnej schránky. Voličovi, ktorý sa neodobral do tohto priestoru, komisia hlasovanie neumožní.

Podľa § 31 ods. 6 volebného zákona volič môže požiadať zo závažných, najmä zdravotných dôvodov okrskovú volebnú komisiu o to, aby mohol hlasovať mimo volebnej miestnosti, a to len v územnom obvode volebného okrsku, pre ktorý bola okrsková volebná komisia zriadená. V takom prípade okrsková volebná komisia vyšle k voličovi dvoch svojich členov s prenosnou volebnou schránkou, hlasovacími lístkami a obálkou. Volič hlasuje tak, aby sa dodržala tajnosť hlasovania.

Legitimita moci v demokratickom ústavnom systéme je založená na slobodnom rozhodovaní voličov v riadnej (zákonnej) volebnej procedúre, prostredníctvom ktorej nadobúdajú volené orgány verejnej moci (volené ústavné orgány, ako aj volené orgány územnej samosprávy) priamy mandát a ďalšie, nimi kreované orgány verejnej moci, nepriamy mandát na jej výkon od jej pôvodného nositeľa - občana (čl. 2 ods. 1 ústavy). Plné a dôsledné uplatnenie uvedeného ústavného princípu v praxi vyžaduje, aby bol výkon základného práva občanov zúčastňovať sa na správe verejných vecí slobodnou voľbou svojich zástupcov (čl. 30 ods. 1 ústavy) umožnený v kvalite, ktorej ústavný rámec je daný v jednotlivých ustanoveniach čl. 30 ústavy. Volebné právo je všeobecné, rovné a priame. Vykona sa tajným hlasovaním. Podmienky jeho výkonu ustanovuje zákon (čl. 30 ods. 3 ústavy).

Zákonná úprava výkonu volebného práva v Slovenskej republike reflektuje ústavnú požiadavku jeho „priamosti“ tým, že aktívne legitimovaným nositeľom volebného práva (oprávneným voličom) poskytuje príležitosť odovzdať svoj hlas priamo v prospech vybraného kandidáta na príslušnú volenú funkciu. Uvedené právo sa voličom poskytuje osobne. Nemožno ho preniesť (postúpiť) na inú osobu a pri jeho výkone sa nemožno nechať zastúpiť (právna úprava pripúšťa jedine možnosť asistencie pri hlasovaní u voličov, ktorí nemôžu sami upraviť hlasovací lístok pre telesnú chybu alebo preto, že nemôžu čítať alebo

písať, v prípade závažných, najmä zdravotných dôvodov môže volič taktiež hlasovať mimo volebnej miestnosti do prenosnej volebnej schránky).

Rešpektovanie uvedených ústavných a zákonných atribútov výkonu volebného práva je okrem iného predpokladom zabezpečenia tajnosti hlasovania (čl. 30 ods. 3 ústavy) smerujúcim v konečnom dôsledku k vytvoreniu podmienok na slobodné uplatnenie vôle voliča pri výkone jeho volebného práva.

Zvolenie orgánu územnej samosprávy má byť v uvedenom kontexte výsledkom vôle vyjadrenej voličmi ich osobným hlasovaním v prospech nimi zvolených kandidátov. Táto vôľa nemôže byť čiastočne alebo úplne modifikovaná nezákonným postupom, či dokonca vedomým zásahom člena (členov) volebnej komisie alebo iných osôb (*mutatis mutandis* PL. ÚS 16/99, PL. ÚS 10/03, PL. ÚS 30/07).

Zo skutkového stavu zisteného v sťažovateľovej veci možno vyvodiť, že postup volebnej komisie pri zabezpečovaní hlasovania vo volebnej miestnosti bol v zásadnom rozpore s citovanými ústavnými a zákonnými požiadavkami.

Členovia volebnej komisie umožnili po vzájomnej dohode v priebehu volieb starostu obce Z. konaných 2. decembra 2006 voličom, ktorí o to požiadali, aby mohli hlasovať aj za svojich rodinných príslušníkov, ktorí sa volieb osobne nezúčastnili. Volebná komisia tak konala aj napriek vedomiu o nezákonnosti takéhoto postupu, na ktorú bola napokon upozornená aj členkou volebnej komisie, A. K. Takýmto nezákonným spôsobom hlasovala za svojho syna dokonca samotná predsedníčka volebnej komisie. K nezákonnému hlasovaniu došlo minimálne v ďalších šiestich prípadoch.

Ústavný súd konštantne judikuje, že právomoc vyhlásiť voľby za neplatné podľa § 63 ods. 1 zákona o ústavnom súde uplatní v prípadoch hrubého, závažného, prípadne opätovného porušovania zákonov upravujúcich prípravu a priebeh volieb, ktoré je v konečnom dôsledku porušením ústavného volebného práva a jeho princípov spôsobom ovplyvňujúcim slobodnú súťaž politických síl v demokratickej spoločnosti. Zistené

porušenie musí byť preukázané a spôsobilé priamo ovplyvniť výsledok volieb (PL. ÚS 17/94, PL. ÚS 5/03, PL. ÚS 19/94, PL. ÚS 19/07).

Ústavným súdom zistené porušenie § 31 ods. 1, 2, 4 a 5 volebného zákona v posudzovaných voľbách možno kvalifikovať ako hrubé a opätovné porušenie volebného zákona, pretože predstavuje zásah do ústavného princípu priameho výkonu volebného práva (čl. 30 ods. 3 ústavy), a taktiež porušenie požiadavky zabezpečiť riadny a slobodný výkon volebného práva voličom v obci Z. Hlasovaním iných osôb, vrátane samotnej predsedníčky volebnej komisie, namiesto voličov, ktorí sa volieb (hlasovania) vôbec nezúčastnili, došlo k porušeniu samotnej podstaty volebného práva zaručeného v čl. 30 ústavy. K porušeniu volebného zákona nedošlo ojedinelým vybočením zo zákonného rámca, ale postupom uplatňovaným volebnou komisiou počas celého priebehu volieb s účinkom na celý volebný obvod, v ktorom prebiehali voľby starostu obce.

Ústavný súd už vo veci sp. zn. PL. ÚS 18/99 vyslovil, že volebné komisie plnia úlohu garanta ústavnosti a zákonnosti volieb do orgánov územnej samosprávy. Pokiaľ tieto orgány verejnej moci neuplatnia dôsledne svoje právomoci, alebo ich dokonca uplatnia spôsobom, ktorý je v zásadnom rozpore so zákonom, spochybnia ústavnosť a zákonnosť volieb.

V tomto posudzovanom prípade dospel ústavný súd k názoru, že postupom volebnej komisie došlo k hrubému a opätovnému porušeniu volebného zákona (predovšetkým § 31 ods. 1 volebného zákona) a k zásahu do ústavného rámca výkonu aktívneho volebného práva (čl. 30 ods. 3 ústavy).

Postup volebnej komisie ako garanta ústavnosti a zákonnosti volieb konajúcej s vedomím, že umožnenie hlasovania za voličov, ktorí sa volieb osobne nezúčastnili, je v rozpore s volebným zákonom, viedol za daných okolností k spochybneniu ústavnosti a zákonnosti volieb starostu konaných 2. decembra 2006 v obci Z. Vzhľadom na veľkosť uvedenej obce a počet oprávnených voličov v nej (94) bol tento postup spôsobilý nežiaduco ovplyvniť konečný výsledok označených volieb.

Ústavný súd preto dospel k záveru, že je nevyhnutné vyhlásiť voľby starostu obce Z. konané 2. decembra 2006 za neplatné.

Sťažovateľ sa v návrhu alternatívnym petitom domáhal aj zrušenia napadnutého výsledku uvedených volieb. V obdobných súvislostiach ústavný súd už vo veci sp. zn. PL. ÚS 50/99 vyslovil, že z dikcie ustanovenia § 63 ods. 1 zákona o ústavnom súde vyplýva pre ústavný súd právomoc vyhlásiť voľby za neplatné [písm. a) označeného ustanovenia], zrušiť napadnutý výsledok volieb [písm. b) označeného ustanovenia], resp. zrušiť rozhodnutie volebnej komisie a vyhlásiť za zvoleného toho, kto bol riadne zvolený [písm. c) označeného ustanovenia]. Výrok o neplatnosti volieb ako celku podľa ustanovenia § 63 ods. 1 písm. a) zákona o ústavnom súde vylučuje rozhodnutie vo veci tých istých volieb podľa ustanovenia § 63 ods. 1 písm. b) citovaného zákona, t. j. zrušenie iba napadnutého výsledku volieb.

Ústavný súd taktiež nepovažoval za potrebné zaoberať sa osobitne aj ostatnými námietkami sťažovateľa v danej veci, pretože už nemohli podstatnejším spôsobom ovplyvniť výrok rozhodnutia ústavného súdu.

Z uvedených dôvodov preto rozhodol ústavný súd tak, ako to je uvedené vo výrokovej časti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 13. februára 2008